

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НАН УКРАЇНИ»

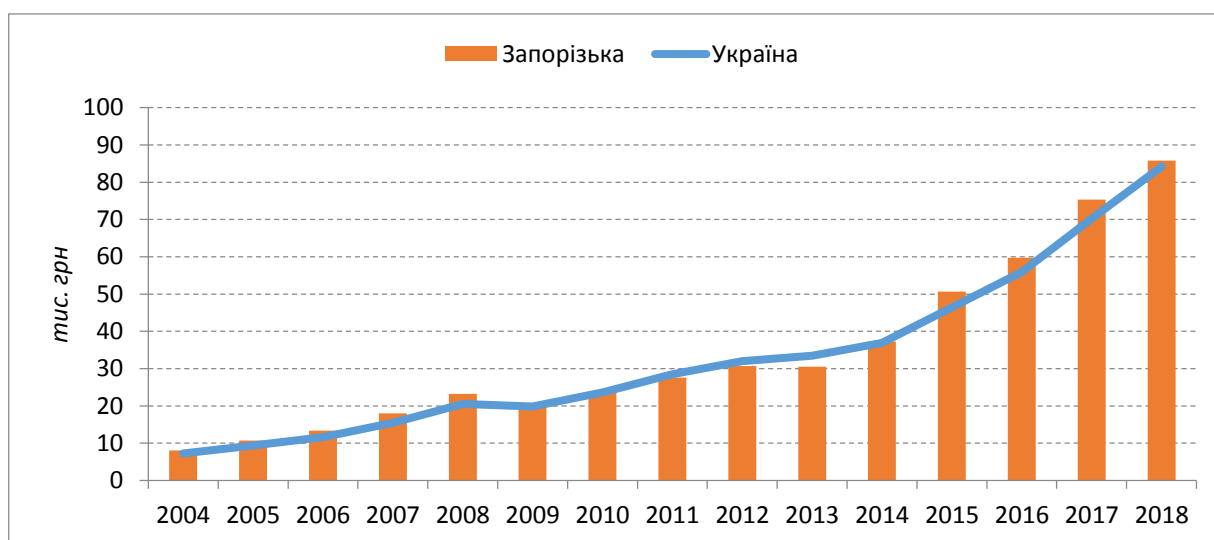
НАУКОВО-АНАЛІТИЧНА ДОПОВІДНА ЗАПИСКА

**ФОРМУВАННЯ ПОТРЕБ РЕГІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ
У КОНТЕКСТІ СПІВВІДНОШЕННЯ ТЕНДЕНЦІЙ ЕКОНОМІЧНОГО
ТА ДЕМОГРАФІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНА**

Київ
2020

1. ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Запорізька область займає площу 27,2 тис км². (4,5% території України) та є одним із потужних промислових регіонів України. Із 2017 року спостерігалися певні позитивні зміни в динаміці розвитку регіону внаслідок покращення кон'юнктури на світових ринках зернових культур і чорних металів – основних статей експорту області, обсяги яких були збільшені на 30%, що і стало поштовхом для нарощення валового регіонального продукту (далі – ВРП), виробництва промислової продукції, зростання капітальних інвестицій в регіоні.

Рис.1 Динаміка ВРП на 1 особу за окремими регіонами України

Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

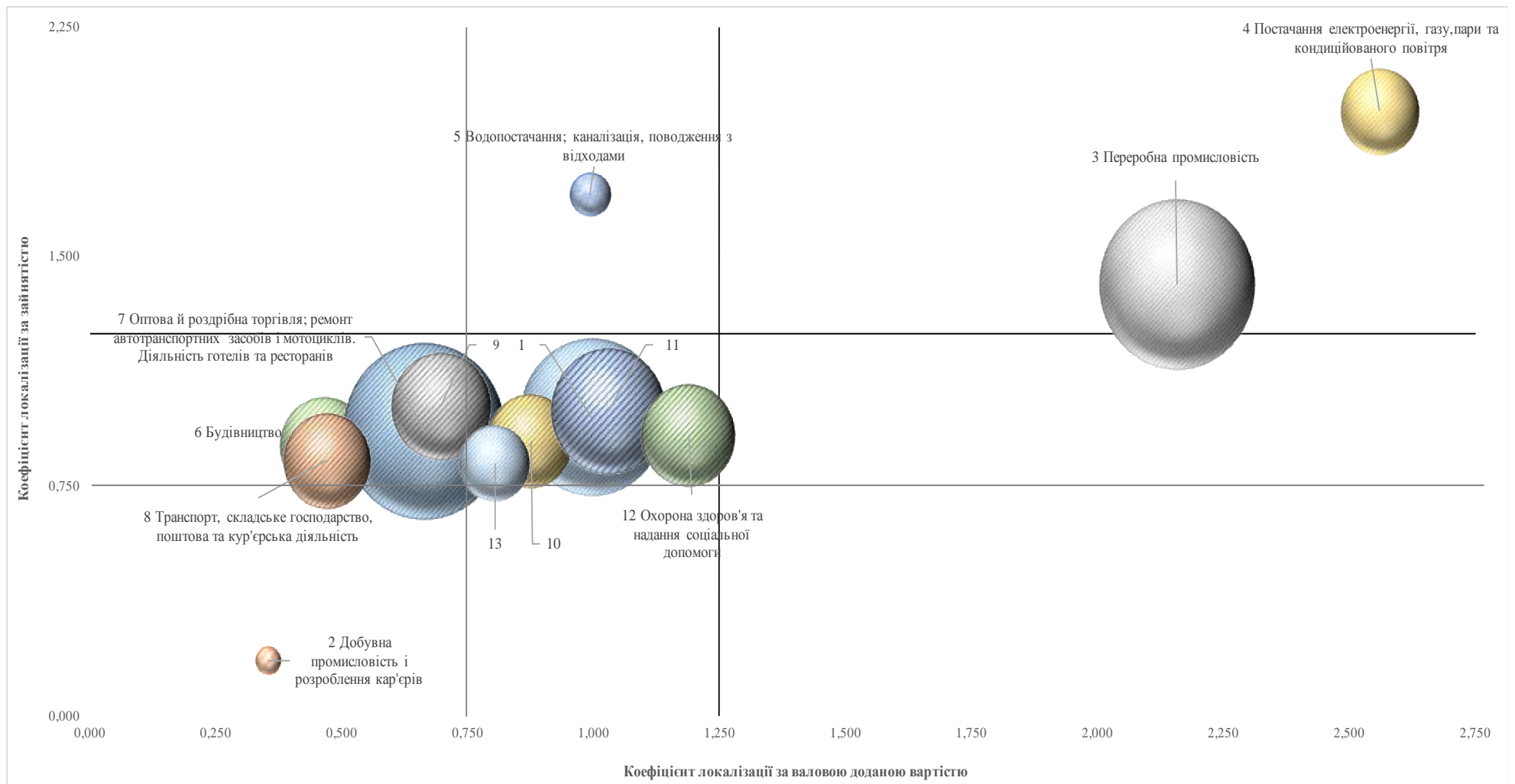
Промисловий комплекс області забезпечує майже 8% загальнодержавного обсягу реалізованої промислової продукції (14,6 млрд грн за підсумками січня 2020 року) – це 4 місце серед регіонів. Запорізька область забезпечує 25,9% загального обсягу виробництва електроенергії в Україні, 34,3% – сталі, 23,1% – чавуну. Разом з тим, за підсумками січня-липня 2020 року індекс промислової продукції склав 88,5% (по Україні – 92,3%).

Негативна динаміка обумовлена, насамперед, скороченням у 2019 році виробництва в основних галузях промисловості регіону, зокрема у

металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування – на 7,9%, що пояснюється зменшенням випуску продукції на ПрАТ «Дніпроспецсталь» (на 31,3%), ПАТ «Запоріжсталь» (сталі – на 4,5%, прокату – на 1,2%). Зменшилося постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря на 17,7%, також знизилися темпи розвитку текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – на 38,6%.

Галузева структура регіонів суттєво деформована. Критичних ознак набули такі протиріччя, як: 1) мала та навіть спадаюча частка високотехнологічних видів продукції; 2) порушення технологічних ланцюгів створення доданої вартості через скорочення обсягів виробництва кінцевих видів продукції; 3) посилення сировинної та напівфабрикатної структури виробництва. Україна хоча і підкреслює свою прихильність до радикальних структурних змін, проте надає багато ознак протилежного змісту. Фактично відбувається деіндустріалізація країни. Незважаючи на посилення процесів деіндустріалізації, розрахунки коефіцієнтів локалізації в галузевій структурі економіки та зайнятості Запорізької області свідчить про спрямування економічного розвитку безпосередньо на переробну промисловість та постачання газу, пари та кондиційованого повітря. Так, на рисунку 2 у верхньому правому квадранті зосереджені саме ці види діяльності, які є найбільш конкурентними у регіональній економіці. Такий параметр як розмір бульбашки на рисунку характеризує частку зайнятих в регіоні за видами економічної діяльності.

Для обґрунтування спеціалізації розвитку регіонів нами були

Рис. 2. Спеціалізація економіки Запорізької області за видами діяльності, 2018 р.

Примітка:).

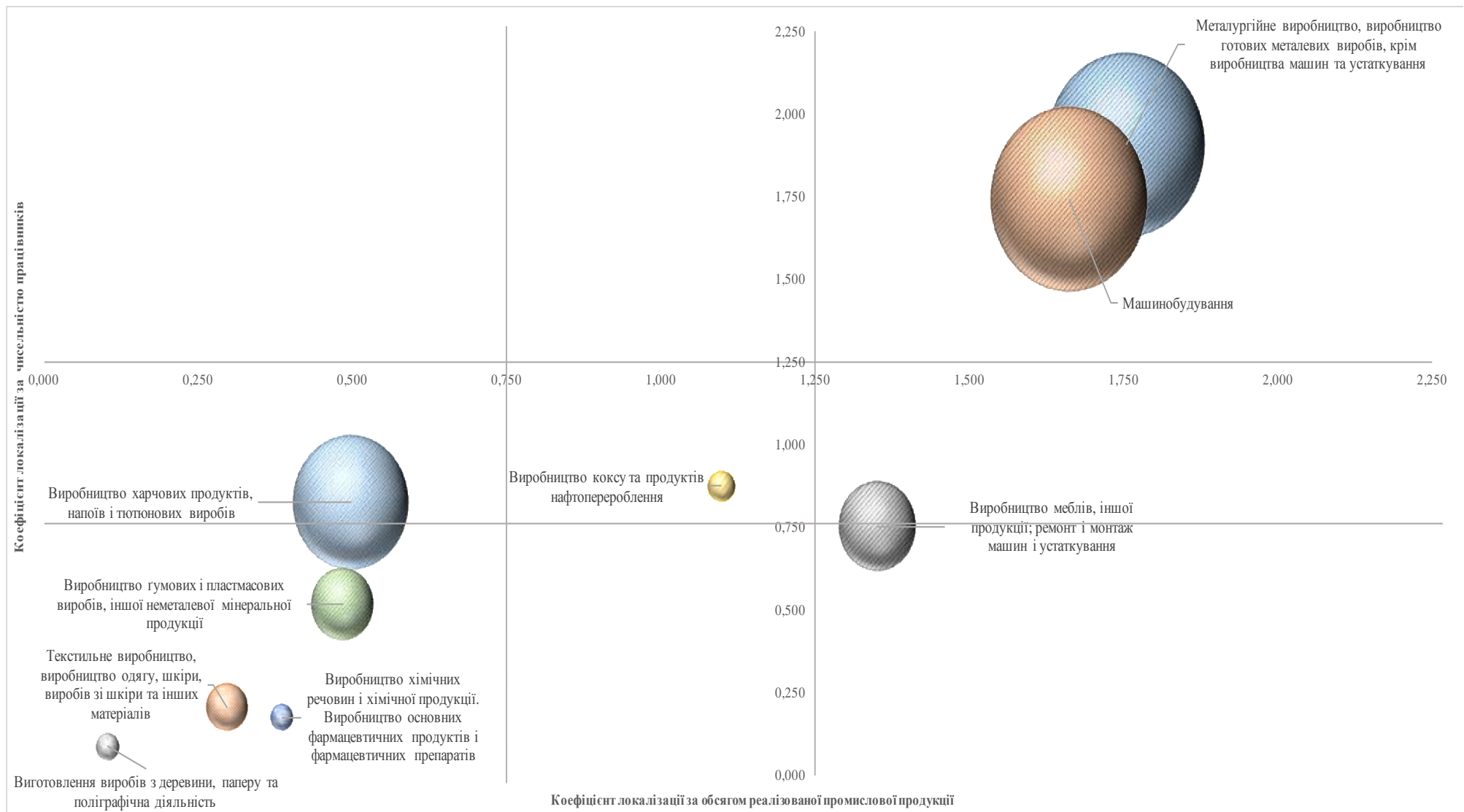
Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

На рисунку цифрами зазначено наступні види економічної діяльності: 1 – Сільське, лісове та рибне господарства; 9 – Інформаційні технології та бізнес-послуги (інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; професійна, наукова та технічна діяльність; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування); 10 – Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; 11 – Освіта; 13 – Інші види економічної діяльності (мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг

Якщо коефіцієнт локалізації за зайнятістю або за доданою вартістю дорівнює 1, то це означає, що частки зайнятих у галузі або частка ВДВ на регіональному та національному рівні співпадають. Якщо коефіцієнт локалізації більше 1, – регіональні галузеві показники перевищують аналогічні показники в середньому по економіці країни.

До базових у регіоні галузей належать ті, у яких коефіцієнт локалізації понад 1,251. Види діяльності із коефіцієнтом локалізації в діапазоні від 0,751 до 1,25 є галузями місцевого значення. Вони обслуговують потреби внутрішньо регіонального ринку та потенційно призначені для збереження в регіоні. Галузі, із коефіцієнтом локалізації менше 0,75 є такими, на яких регіон не спеціалізується.

Розглядаючи галузевий розріз коефіцієнтів локалізації у переробній промисловості, нами доведено, що слід розглядати як галузі із найвищим рівнем конкурентоспроможності для Запорізької області— машинобудування та металургійне виробництво.

Рис. 3. Специалізація економіки Запорізької області за галузями переробної промисловості, 2018 р.

Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

Таким чином серед **базових видів економічної діяльності** регіону, які відносяться до сильного типу за рівнем конкурентоспроможності, слід виокремити галузь постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, машинобудування та металургійне виробництво. Сільське господарство, транспорт, будівництво, торгівля, освіта, охорона здоров'я, інформаційні технології та бізнес-послуги є **видами діяльності місцевого значення** та обслуговують потреби внутрішнього регіонального ринку. Освіту, професійну, наукову та технічну діяльність відносять до галузей із сильним типом конкурентоспроможності, а торгівлю й охорону здоров'я – із депресивним. Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування за досліджуваний період відзначалася значним припливом персоналу і серед непрофільних є зростаючою галуззю.

Функціонування потужного промислового сектору та сільського господарства дозволяє регіону залишатися серед лідерів в Україні. Ріст валового регіонального продукту засвідчує зростання валового продукту на одиницю населення і в грошовому еквіваленті: 2004 р. – 8093 грн, 2009 р. – 20614 грн, 2015 р. – 50609 грн, 2018 р. – 85784 грн. В переробній промисловості Запорізької області працює понад 70% загальної кількості працівників, з них в металургійному виробництві біля 20% загальної чисельності штатних працівників. Частка працюючих в галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря також наближається до 20%. Щодо динаміки зайнятих в металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування та постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря в період 2015-2019 рр. відбулось помітне скорочення чисельності працюючих відповідно на 12% та 7%. В машинобудуванні в цей період в галузях виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань та виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів спостерігалось зростання кількості зайнятих, тенденція щодо помітного скорочення чисельності працівників зберігається в галузі виробництва електричного устаткування (табл).

Середня кількість працівників, осіб

	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	31979	29610	29068	28130	28101
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	25753	26893	24638	22901	24061
Галузі машинобудування					
Виробництво електричного устаткування	10299	9782	9350	9178	8554
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	5226	5116	6056	6319	5711
Виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	21899	22174	22004	к	к

Щорічні зміни чисельності працівників за окремими галузями промисловості Запорізької області продемонстровано на рис.

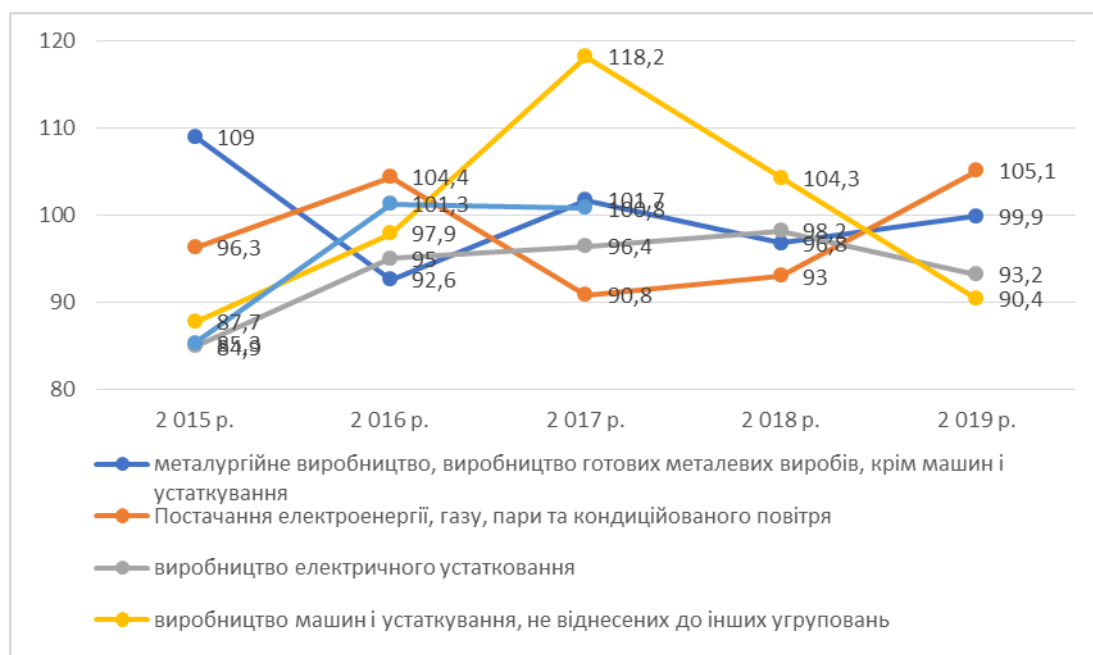

Рис. Щорічна зміна середньої кількості працівників за видами економічної діяльності у промисловості по відношенню до попереднього року за період 2015-2019 рр., %

Статистикам плинності кадрів свідчить, що найбільше число звільнень у абсолютному вимірі відбувається у галузях металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря за рівнем звільнень, що розраховується як відношення кількості звільнених до середньооблікової кількості штатних працівників лідерами серед досліджуваних галузей промисловості є виробництво електричного устаткування та виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань. Рівень прийняття на роботу в цих галузях лежить в межах 4,0%-5,7%. Варто відзначити, що тільки в 4-му кварталі 2019 р. тільки в галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря кількість прийнятих перевищила кількість звільнених (табл.)

Таблиця

Рух працівників IV кварталі 2019 року

	% до середньо-облікової кількості штатних працівників		4 кв.2019 р.	
	прийнято	звільнено	прийнято	звільнено
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	4,0	5,9	1123	1665
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	4,7	2,9	1131	694
Виробництво електричного устаткування	4,5	6,9	386	593
Виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	5,7	7,8	323	446

Саме ця галузь в регіоні є лідером за рівнем оплати праці. Її розмір в галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2019 р. перевищувала відповідний середній показник переробної промисловості у 1,5 рази. При збереженні позитивної тенденції щодо збільшення середньомісячної заробітної плати в номінальному вимірі за усіма галузями промисловості в період 2016-2019 рр., найнижчою вона залишалась в галузі виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань, де й відбувалось найбільш жваве скорочення працівників. За розміром заробітної плати ця галузь віддаляється від галузі постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря та у 2019 р. відстань вимірюється 150% (рис)

Рис. Динаміка номінальної заробітної плати штатних працівників

У порівнянні з середнім розміром середньомісячної заробітної плати по економіці лише в 2015 та 2019 рр. в галузі виробництва машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань вона була значно меншою. В інших же галузях упродовж усього періоду заробітна плата є помітно вищою від середньої по економіці (рис).

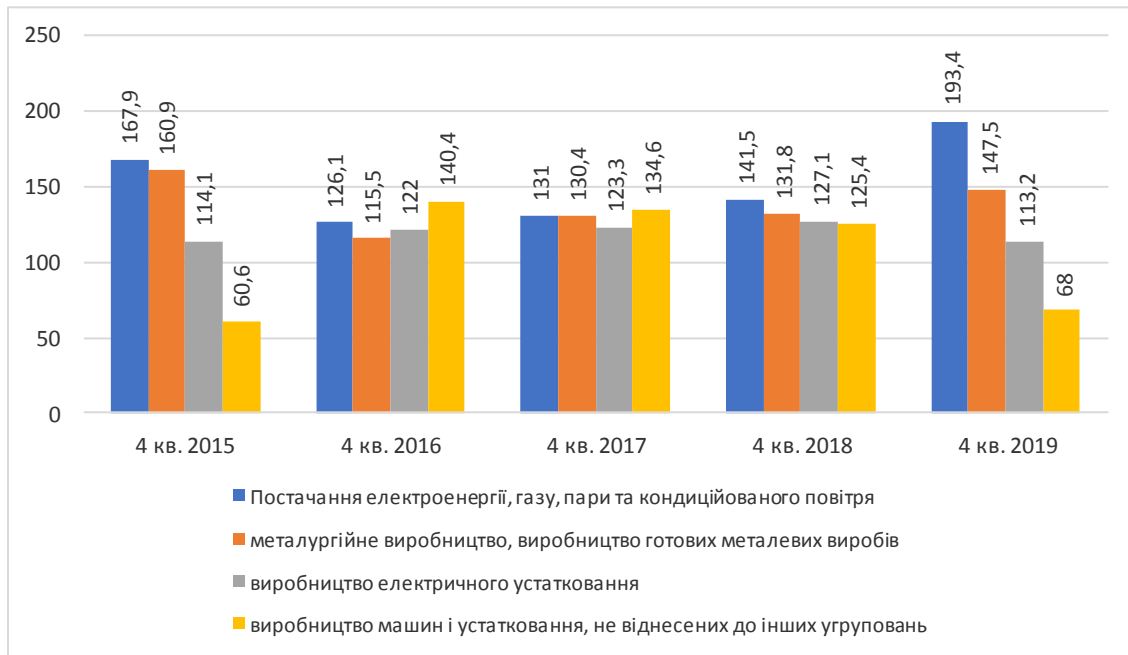

Рис. Відношення середньомісячної заробітної плати в галузі до її середнього рівня по економіці, %

Хоч за розміром заробітної плати галузь металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування, як і інші галузі переробної промисловості значно поступається сфері постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, вона демонструє найвищі показники продуктивності праці (табл).

Таблиця

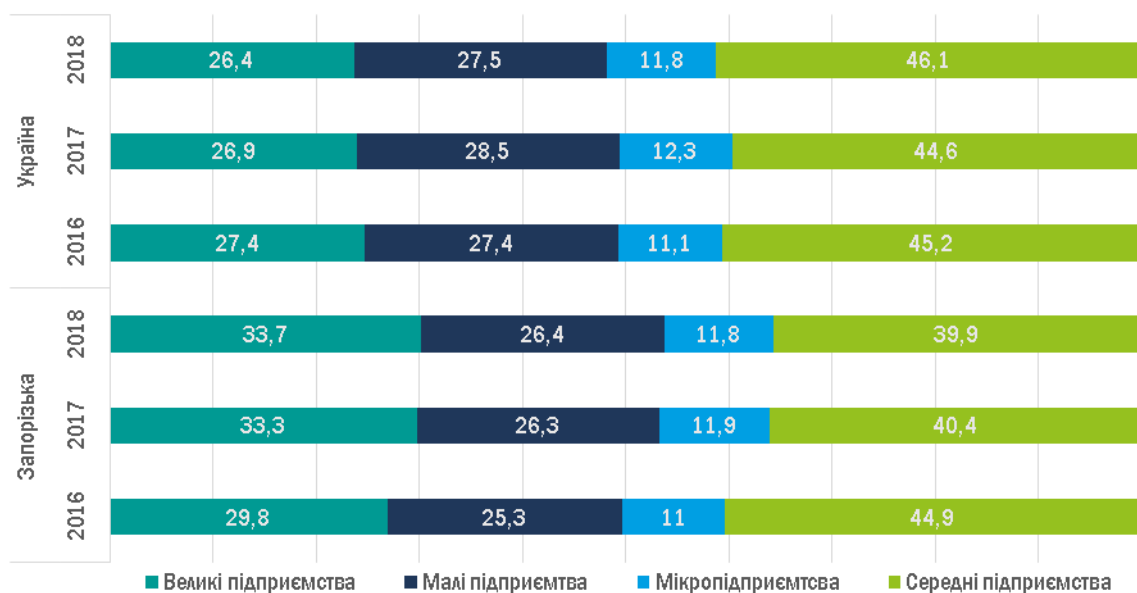
**Продуктивність праці за окремими видами економічної діяльності
Запорізької області в період 2016-2019 рр.**

	2015	2016	2017	2018	2019
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1314,3	1440,8	1734,4	1971,7	1942,3
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	1500,6	1704,5	2445,0	3036,9	2497,6
Переробна промисловість	877,5	989,5	1395,3	2038,2	1676,3

Структура промисловості області є висококонцентрованою – майже 38% у ній припадає на металургію та 29% – на виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування.

Серед потенційних напрямків розвитку економіки області: переробна промисловість, сільське господарство, оптова та роздрібна торгівля, енергетика.

В регіоні реалізуються інвестиційні проекти у галузі тваринництва, а саме: створення сімейних молочних міні-ферм, реконструкції тваринницьких приміщень у галузі свинарства. Стабілізація та подальший розвиток галузі тваринництва є перспективою економічного розвитку регіону, яка надає можливість створення нових робочих місць, покращення благополуччя та підняття життєвого рівня сільського населення області.

Рис. 4. Структура зайнятих працівників на підприємствах регіону у 2016-2019 рр., %

Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

Враховуючи розвиненість необхідної інфраструктури, потенціал суміжних галузей, інвестиційну привабливість тощо, визначено перелік видів діяльності, які формують основу економічної спеціалізації Запорізької області:

- виробництво чавуну, сталі та феросплавів;
- лиття металів та виробництво інших готових металевих виробів;
- виробництво інструментів і обладнання для вимірювання, дослідження та навігації;

- виробництво електродвигунів, генераторів, трансформаторів, електророзподільчої та контрольної апаратури;
- виробництво проводів, кабелів і електромонтажних пристроїв;
- виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства;
- виробництво повітряних і космічних літальних апаратів, супутнього устаткування.

Інші види економічної діяльності, які характеризуються високим рівнем інноваційної діяльності або високими темпами економічного зростання, на сьогоднішній день не мають достатньої економічної потужності, щоб стати точками економічного зростання для окремих сфер діяльності чи територій Запорізької області¹.

Рішенням Запорізької обласної ради від 12.12.2019 №134 затверджено Стратегію регіонального розвитку Запорізької області, якою визначено основне завдання – сформуванню конкурентоспроможну економіку регіону, яка розвивається на засадах смарт-спеціалізації та визначено оперативні цілі²:

- оперативна ціль 1 – індустріально-технологічний розвиток економіки на інноваційних засадах;
- оперативна ціль 2 – розвиток бізнес-екосистем регіону;
- оперативна ціль 3 – нарощення туристично-рекреаційного потенціалу;
- оперативна ціль 4 – модернізація транспортно-логістичної інфраструктури в умовах зовнішніх викликів.

Серед смарт-спеціалізацій регіональною Стратегією-2027 визначено: виробництво електрообладнання, виробництво ендопротезів, виробництво машин і устаткування сільського і лісового господарства, виробництво двигунів та запасних частин до гвинтокрилів.

2. ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ

За даними Головного управління статистики в Запорізькій області станом на 01.08.2020 проживало 1676,9 тис осіб (для порівняння: на 01.12.2019

¹ Дані досліджень Туринського процесу у Запорізькій області

² Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року
https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000130/130216.pdf

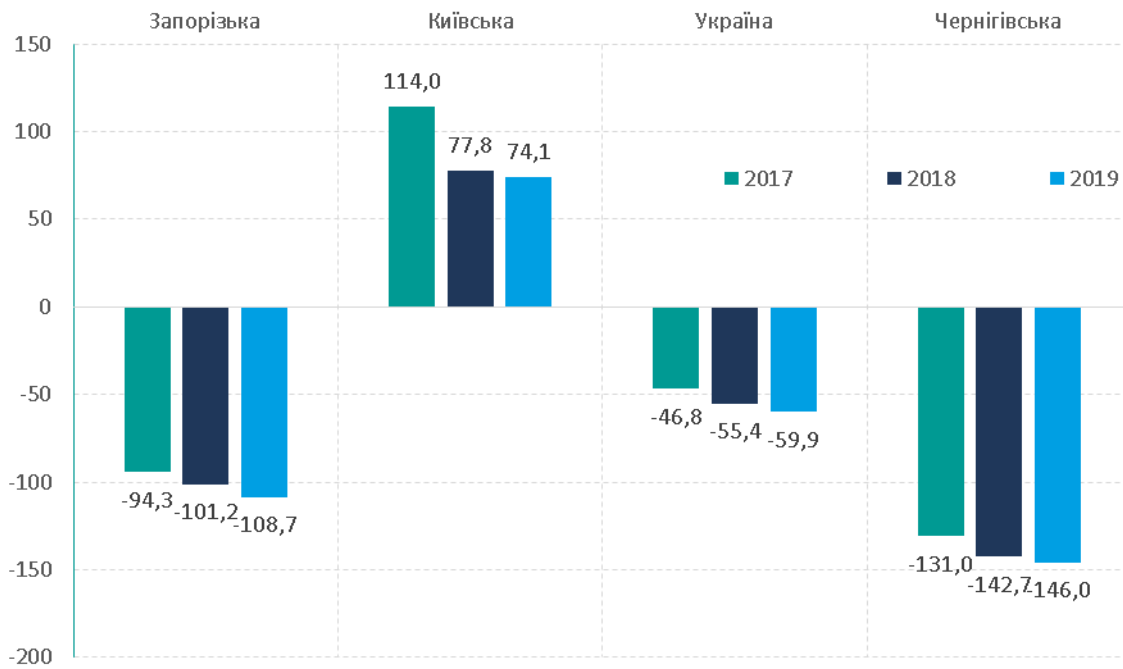
проживало 1705,8 тис осіб), що становить 4% населення держави. За цим показником Запорізька область посідає восьме місце в Україні, при цьому структура розселення трансформувалася із поліцентричної в моноцентричну з домінуванням обласного центру (м. Запоріжжя). На даний час в обласному центрі сконцентровано 43,3 % населення області, а чисельність населення другого за величиною населеного пункту (м. Мелітополь) майже в 5 разів менше кількості населення Запоріжжя.

Індекс концентрації населення в області становить 61,5 %, що свідчить про високу нерівномірність розміщення населення по її території. Так, зокрема, 62% населення Запорізької області (м. Запоріжжя та 4 міста обласного значення) мешкає на 2,3% території, а 30,7% населення області мешкає на 78,9% території. Загалом у містах проживає 1319,2 тис осіб, сільське населення становить 386,6 тис осіб (29%), тобто чисельність міського населення перевищує чисельність сільського більш ніж у 3 рази, а рівень урбанізації становить 77,3% при щільності населення 62,7 осіб/км².³

Природний та міграційний рух населення мають від'ємні показники, що впливає на загальну чисельність населення регіону. Так, упродовж 2019 року народилося 10698 осіб, померло – 25499 осіб, отже природний приріст склав (-) 14801 особа; прибуло до регіону 15385 осіб, вибуло – 17591 особа, тобто міграційний приріст складав – (-) 2206 осіб.

---

³ Дані Головного управління статистики у Запорізькій області
<http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia>

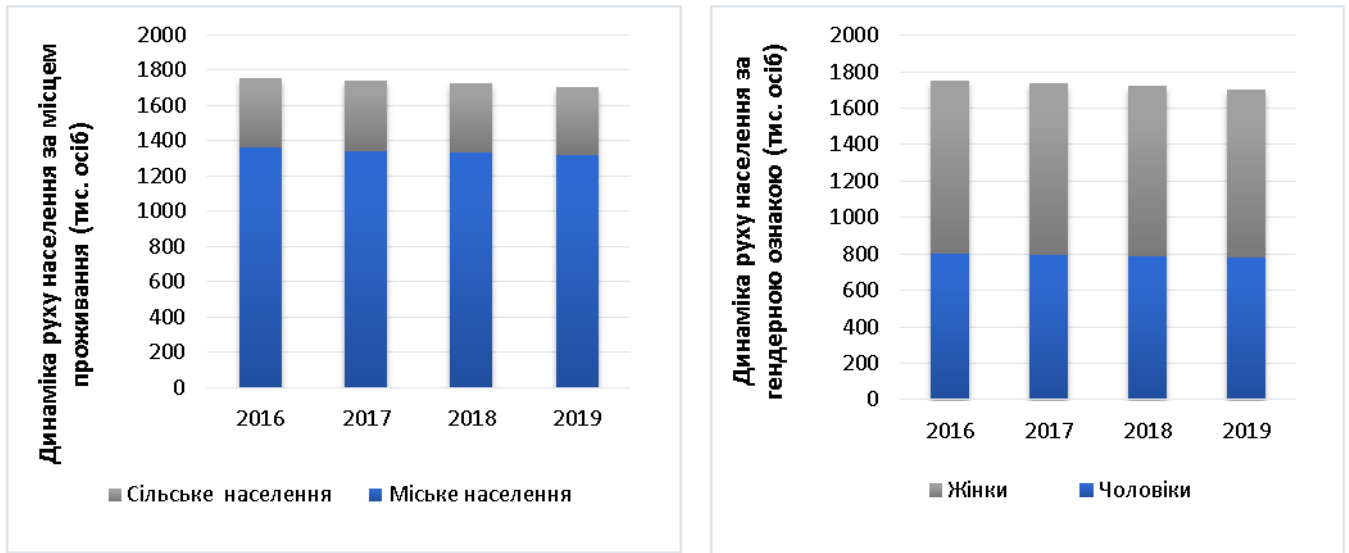
Рис. 5. Динаміка сальдо природного та міграційного руху населення на 10 тис. мешканців регіону у 2017-2019 рр.

Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

При цьому міграційні процеси мають різні ознаки і особливості, на них впливає як міграція під впливом дій воєнного характеру, що забезпечує певне зростання частки висококваліфікованих спеціалістів (інтелектуальна міграція), так і міграція внутрішньо переміщених осіб у пошуках роботи та вищої заробітної плати⁴.

Останні 5 років темпи скорочення чисельності населення області коливаються у межах 0,5–0,9% щорічно. Упродовж періоду 2001–2020 років чисельність населення області зменшилася на 261,2 тис осіб (13,4%), у тому числі міського населення – на 168,6 тис осіб (11,4%), сільського – на 92,6 тис осіб (19,5%). На 1.01.2020 році кількість міського населення становила 1306,2 тис осіб, сільського – 381,2 тис осіб.

⁴ Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року https://www.zoda.gov.ua/files/WP_Article_File/original/000130/130216.pdf

Рис. 6. Динаміка руху населення за місцем проживання та гендерною ознакою

Джерело: державна служба статистики Запорізької області

Вікова структура населення в основному співпадає із даними у інших областях України – висока частка населення у працездатному віці (68,0%), однак низька частка дітей (14,7%), що свідчить про поступове старіння населення та зниження у майбутньому частки населення працездатного віку поряд зі зростанням чисельності населення у віці 65 років і старше. Чисельність населення віком від 0 до 14 років складає 15% загальної чисельності, від 15 до 64 років – 68%, а віком 65 років і старше – 17%.

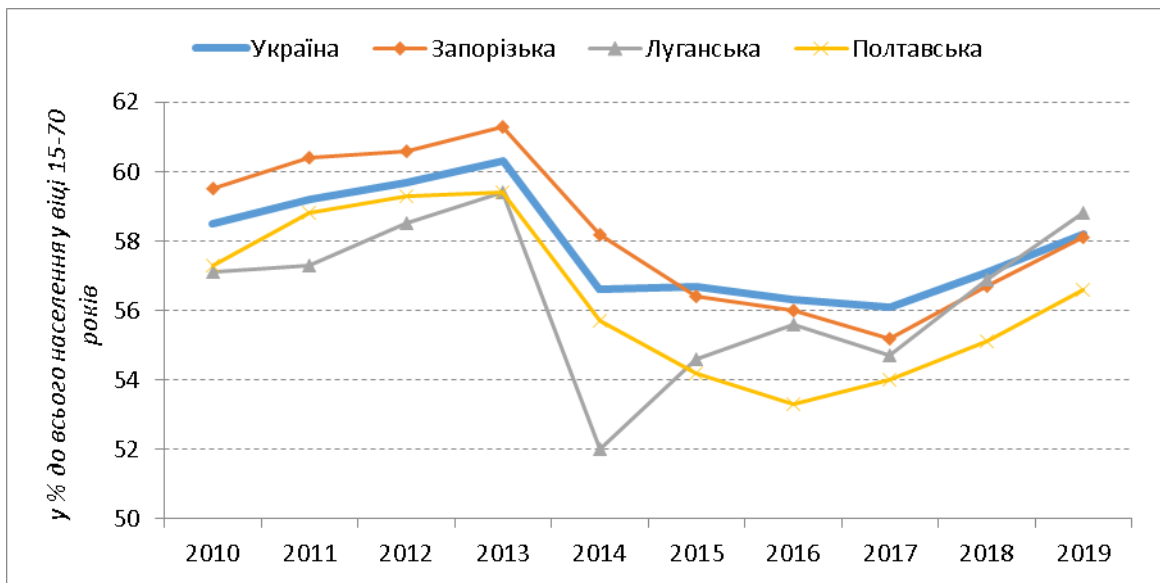
Середня очікувана тривалість життя при народженні становить 66 років для чоловіків та 77 років для жінок. Зберігається тенденція перевищення кількості померлих над кількістю народжених: на 100 померлих – 46 народжених. Так, станом на 01.01.2020 року кількість народжених складає 11543 особи, померлих – 27823, природний приріст – (-) 16280 осіб. Запорізька область досить молодий регіон України – середній вік мешканців регіону 40,9 років.

3. РЕГІОНАЛЬНИЙ РИНОК ПРАЦІ

На 01.01.2020 кількість працездатного населення Запорізької області складає 785,2 тис осіб, із них офіційно зайняті на ринку праці 707,7 тис осіб (68,5% від загальної кількості), кількість безробітного населення складає 77.5

тис осіб (9,5%), **значний сегмент складає тіньова зайнятість населення.**

Рис. 7. Динаміка рівня зайнятості у регіоні за 2010–2019 рр.

Джерело: дані Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

На фоні змін у загальній чисельності зайнятих, галузевий склад робочої сили регіону за досліджуваний період характеризувався відносною стабільністю, за нашими розрахунками відповідні структури співпадали на 90 відсотків. Усталеність галузевої структури зайнятості свідчить про повільні темпи структурних змін в регіональній економіці, збереження значної частки робочих місць з несприятливими умовами найму та оплати праці, обмежені можливості інноваційного оновлення робочих місць та слабкість мотивації до продуктивної зайнятості.

Аналіз чисельності та структури зайнятих Запорізької області показав, що найбільшими сферами прикладання трудових зусиль були і залишаються підприємства оптової та роздрібною торгівлі (23,6 %), промисловості (22,4 %), сільського господарства (16,5 %). І саме ці види економічної діяльності найбільше ліквідували робочих місць протягом 2013–2018 рр. (рис. 8).

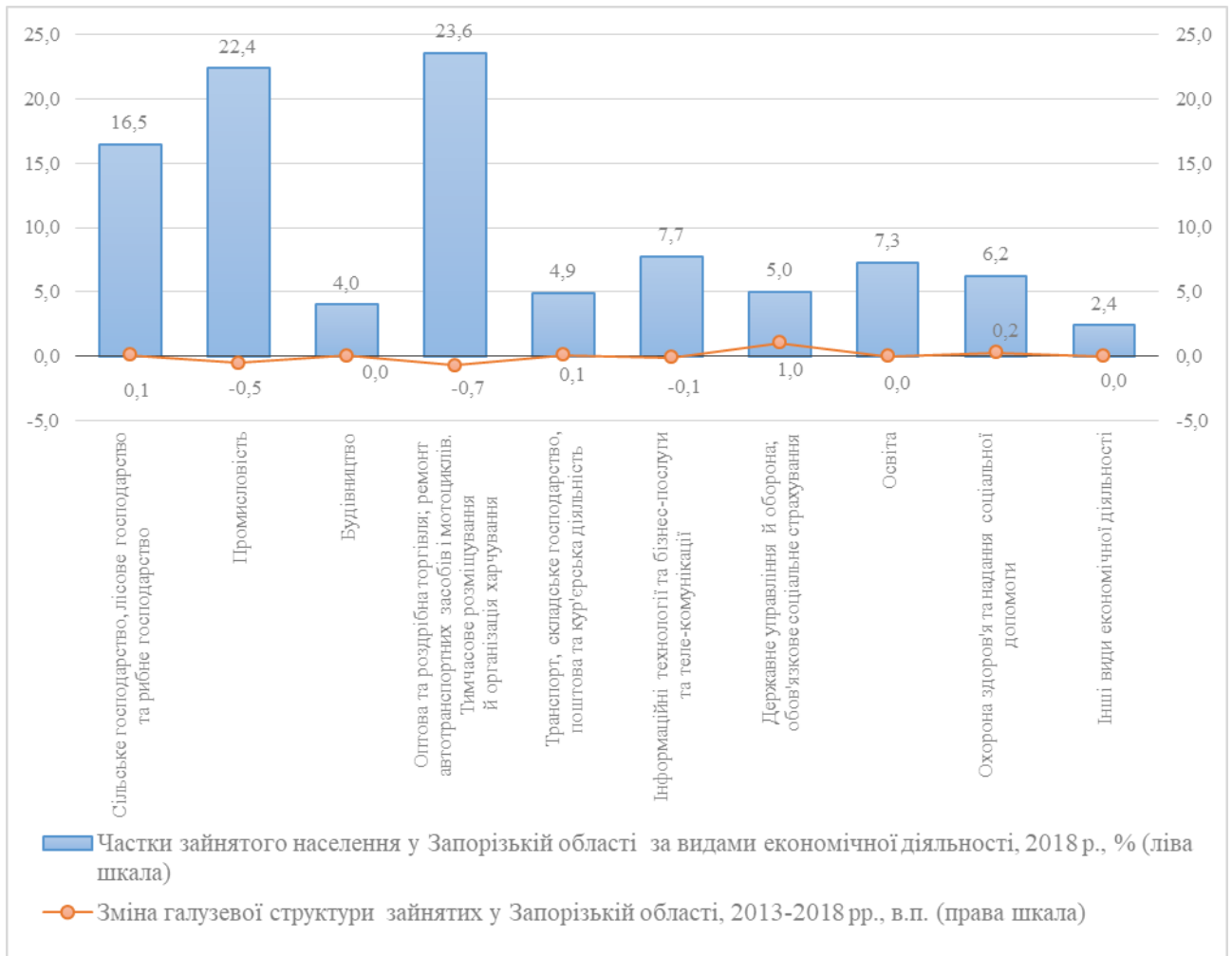

Рис. . Структура зайнятого населення у Запорізькій області за видами економічної діяльності та її динаміка, 2013–2018 рр., %

Так, за аналізованій період структура зайнятості характеризувалася зменшенням зайнятих в оптовій та роздрібній торгівлі (-0,7 в.п.), промисловості (-0,5 в.п), підприємствах інформаційної технології та бізнес-послуг (-0,1 в.п.)

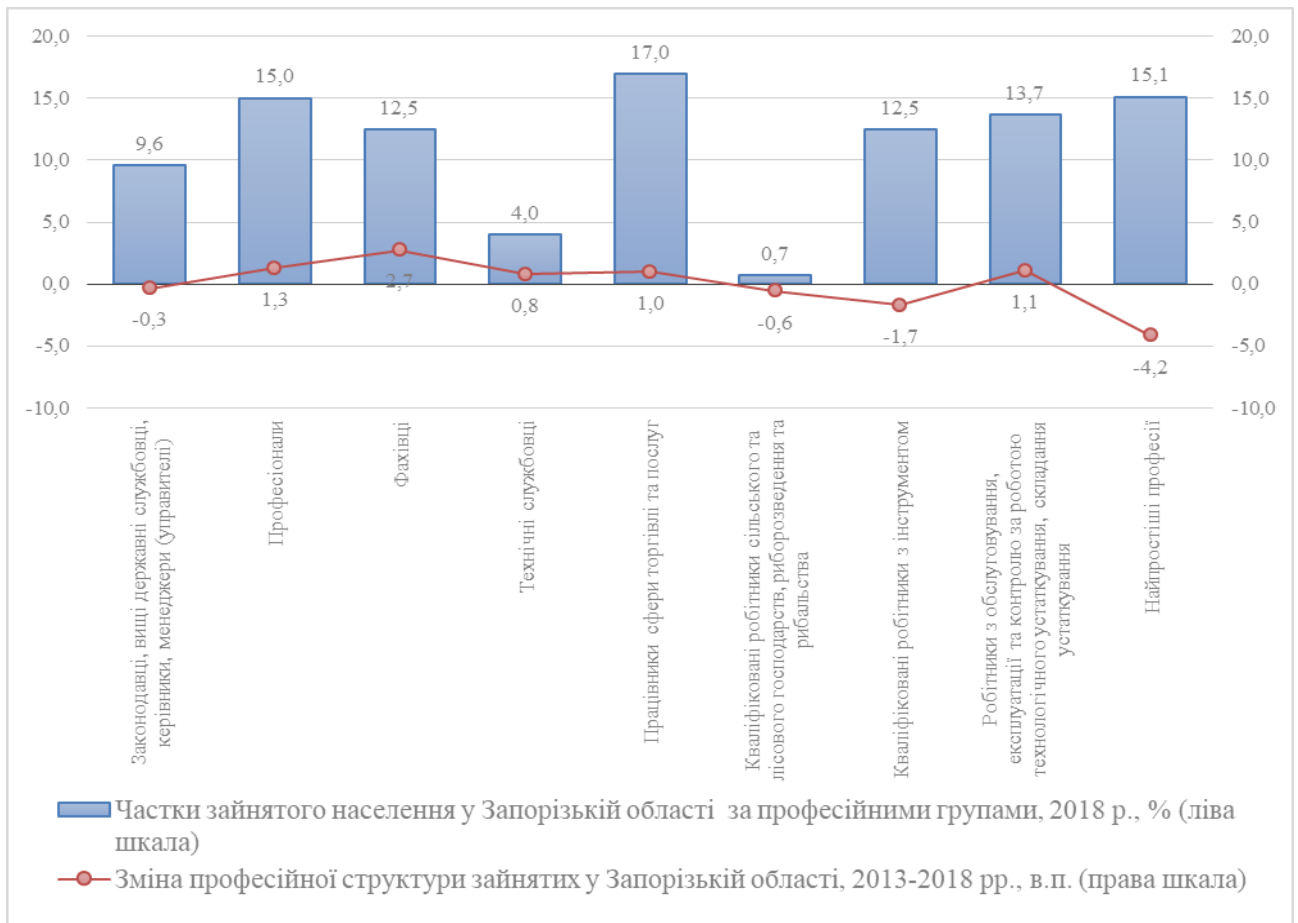
Галузева реалокція робочих місць відбувалася одночасно із зміною диференціації галузевих заробітних плат. Так, фінансова та страхова діяльність, акумулюючи зовсім незначну частку зайнятих (менше 1%), традиційно забезпечує працівників заробітною платою значно вищого рівня, ніж середня по області (136,7% від середніх показників у 2013 р. та 110,6% у 2018 р.). Аналогічна ситуація в сфері державного управління, де заробітна плата складала від 105,7% до 126,8% середньо обласних показників та на підприємствах професійної та науково-технічної діяльності (від 103,8 до 113,5%). Промисловість, в свою чергу, акумулюючи значну частку зайнятих в регіоні і пропонуючи більшу зарплату, ніж середнє значення в області, істотно зменшила

внесок у зарплатну диференціацію (співвідношення зарплати в промисловості та середньо обласних показників зменшилося на 5,7 в. п.).

Розподіл зайнятих за професіями та відповідні структурні зрушення характеризують зміни в попиті на робочу силу відповідно до коливань ринкової кон'юнктури. Сучасний ринок праці суттєво загострює структурні диспропорції між попитом на робочу силу та її пропозицією за професіями, що обмежує можливості працевлаштування безробітних і не сприяє задоволенню потреб роботодавців у працівниках. Протягом багатьох років зберігається досить високий запит на кваліфікованих робітників з інструментом (25,6 % від загальної кількості вільних робочих місць станом на 01.01.2019 р. в Запорізькій області), працівників найпростіших професій (12,2 %), робітників з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (12,2 %).

За досліджуваний період, найбільш представленими професіями на ринку праці Запорізької області (рис. 3) є професіонали (15,0 % у 2018 р.), працівники сфери торгівлі та послуг (17 %), кваліфіковані робітники з інструментом (12,5 %), робітники з експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування (13,7 %). Однією з ознак примітивізації економіки регіону є досить високий рівень задоволеного попиту на найпростіші професії (15,1 % усіх зайнятих у регіоні)

Протягом аналізованого періоду відбувалося скорочення зайнятих у 6,7 та 9 професійних групах. Досить суттєво втратили найпростіші професії (-4,2 в.п.), кваліфіковані робітник з інструментом (-1,7 в.п.) та кваліфіковані робітники сільського господарства. Одночасно серед фахівців та професіоналів спостерігався кумулятивний приріст за період 2013-2018 рр. відповідно 2,7 та 1,3 в.п. відповідно.

Рис. 9. Динаміка професійної структури зайнятості 2013–2018 рр., %

Джерело: розраховано автором за даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності.

Економіка регіону не продукує стільки робочих місць, що потребують вищої освіти. Наприклад, експерти Європейського центру розвитку професійної освіти визначили, що до кінця 2020 р. в країнах Європи, лише 31,5 % робочих місць вимагатимуть вищого освітнього рівня, і 48 % робочих місць потребуватимуть робочої сили із середнім професійним освітнім рівнем. Про це свідчать розрахунки, які доводять, що переважна більшість зайнятих із професійно-технічною освітою в області представлені в таких професійних групах як-то робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за технологічним обладнанням (25,9 %), кваліфіковані робітників з інструментом (52,72 %), працівники сфери торгівлі (29,8 %). Достатньо вагома кількість — 38,7% зосереджені на найпростіших робочих місцях, які не потребують спеціальної підготовки.

Таблиця 2

Освітня структура професійних груп зайнятих у Запорізькій області України та масштаби дисбалансу між кваліфікаційним рівнем працівників та робочих місць, 2018 р., %

Показник	Повна та базова вища	Неповна вища	Професійно-технічна	Повна загальна середня	Базова загальна середня	Усього
Законодавці, вищідержавніслужбовці, керівники, менеджери (управителі)	70,4	16,2	9,2	4,2	0,0	100,0
Професіонали	89,4	8,9	0,9	0,7	0,0	100,0
Фахівці	37,9	51,9	5,4	4,8	0,0	100,0
Технічніслужбовці	38,2	22,9	25,9	11,1	1,9	100,0
Працівникисфериторгівлі та послуг	17,5	23,7	29,8	27,3	1,6	100,0
Кваліфікованіробітникисільськоготалісовогогосподарств, риборозведення та рибальства	5,7	23,7	15,7	46,3	8,6	100,0
Кваліфікованіробітники з інструментом	14,5	14,4	52,7	16,1	2,4	100,0
Робітники з обслуговування, експлуатації та контролю за роботоютехнологічногоустановлення	7,4	17,6	52,1	22,5	0,5	100,0
Найпростішіпрофесії	7,1	15,3	38,7	34,8	4,1	100,0

синім кольором виділено масштаби **надмірної** формальної підготовки працівників порівняно із рівнем кваліфікації фактичних робочих місць

жовтим – масштаби **недостатньої** формальної підготовки працівників порівняно із рівнем кваліфікації фактичних робочих місць

Джерело: сформовано авторами.

Одним із напрямів мінімізації дисбалансів, зокрема освітньо-професійних на регіональних ринках праці є збалансування підготовки кадрів із потребами регіональної економіки, що ніяк не можливе без належного виявлення актуальних запитів економіки на кадри різної кваліфікації. З метою виявлення необхідних на ринку праці професій та відповідних напрямів підготовки нами здійснено аналіз кадрового забезпечення регіональної економіки у розрізі

професійних назв робіт, що дозволяє нам в подальшому скоригувати із напрямками підготовки в закладах ПТО. Значним попитом та пропозицією виокремлюються робітники з керування та обслуговування сільсько- та лісогосподарського устаткування, хоча рівень запропонованої зарплати є нижчим від середнього її рівня по Запорізькій області.

Конкурентний рівень зарплат по регіону пропонується лише робітникам, що обслуговують рудо та металоплавильні печі (137,3% від середньої по області), а вакансії та безробітні за цією професією займають менше одного відсотка у професійному “ядрі”.

Сформоване таким чином кожне професійне “ядро” на наступному кроці, за результатами експертного опитування та наших прогностичних оцінок масштабів та рівня динаміки попиту на професію, дозволило розробити відповідні матриці актуальності запитів ринку праці на професійні заняття як інструменту для стратегічного аналізу та планування підготовки закладами освіти кадрів різної кваліфікації.

Досліджуючи відповідність підготовки кадрів у відповідності до потреб попиту роботодавців Запорізької області, слід сказати, що найбільші обсяги підготовки відбуваються за напрямом, як: кухар,пекар, кондитер, офіціант;водій автотранспортних засобів, слюсар з ремонту автомобілів, рихтувальник кузовів,слюсар-ремонтник, тракторист-машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва; кухар судновий,офіціант судновий; електрогазозварник; електрогазозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах; контролер зварювальних робіт.Детальна інформація наведена в табл. 5.

Таблиця 5

Обсяги підготовки кадрів ПТНЗ Запорізької області

НАЗВИ ПРОФЕСІЙ, СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ, СПЕЦІАЛІЗАЦІЙ	Коди професій за класифікатором професій ДК 003-95 за КП	Частка учнів, випущених за професією, %
А	Б	В
Кухар, пекар, кондитер, офіціант	5122 7412 7141 5123 7412	13,04
Кухар, кухарсуднової, офіціант суднової	5122 5122 5123	2,79
Тракторист -машиніст сільськогосподарського (лісогосподарського) виробництва, слюсар- ремонтник, водій автотранспортних засобів,	8331 7233 8322	3,48
Водій автотранспортних засобів, слюсар з ремонту автомобілів,рихтувальник кузовів,слюсар-ремонтник	8322 7231 7233 7231	5,49
Електрогазозварник	7212	1,47
Електрогазозварник,електрогазозварник на автоматичних та напівавтоматичних машинах, контролер зварювальних робіт	7212 7212 7212	2,29
Перукар (перукар-модельєр), манікюрник	5141	1,98
Верстатник широкого профілю, оператор верстатів з програмним керуванням	8211 8211	1,44
Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування,водій автотранспортних засобів	7241 8322	2,62
Маляр,штукатур,лицювальник-плиточник, монтажник гіпсокартонних конструкцій, муляр	7142 7133 7129 7141 7132 7122	2,63
Машиніст крана автомобільного,водій автотранспортних засобів,слюсар з ремонту автомобілів,електрогазозварник,стропальник	8332 8322 7231 7212 7215	1,31
Слюсар-ремонтник,тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва,слюсар з ремонту рухомого складу,електрогазозварник, слюсар-електрик з ремонту електроустаткування	7233 8331 7212 7241	1,48
Машиніст електровоза,машиніст тепловоза, електрослюсар(слюсар) черговий та з ремонту устаткування	8311 7241	1,34
Перукар (перукар-модельєр) ,манікюрник	5141	1,42
Електрогазозварник	7212	1,69

Офіціант,бармен, кухар, адміністратор	5123 5123 5122 4222	1,90
Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування,слюсар з ремонту рухомого складу	72 417 233	1,38
Слюсар з ремонту рухомого складу,складач поїздів, помічник машиніста тепловоза,машиніст тепловоза,слюсар-електрик з ремонту електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування пристроїв сигналізації та блокування	7233 8312 8311 7241	1,41

У таблиці представлено професії, питома вага яких у структурі підготовки найбільша.

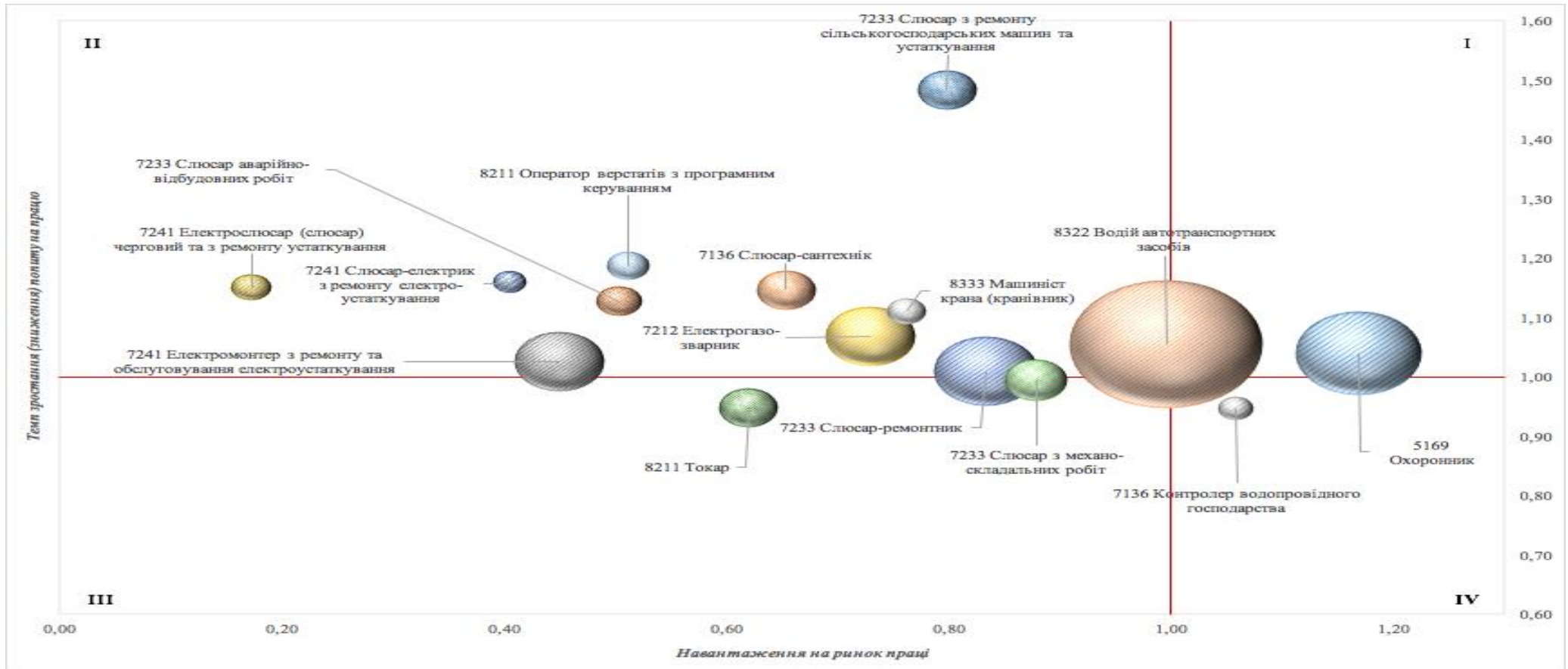

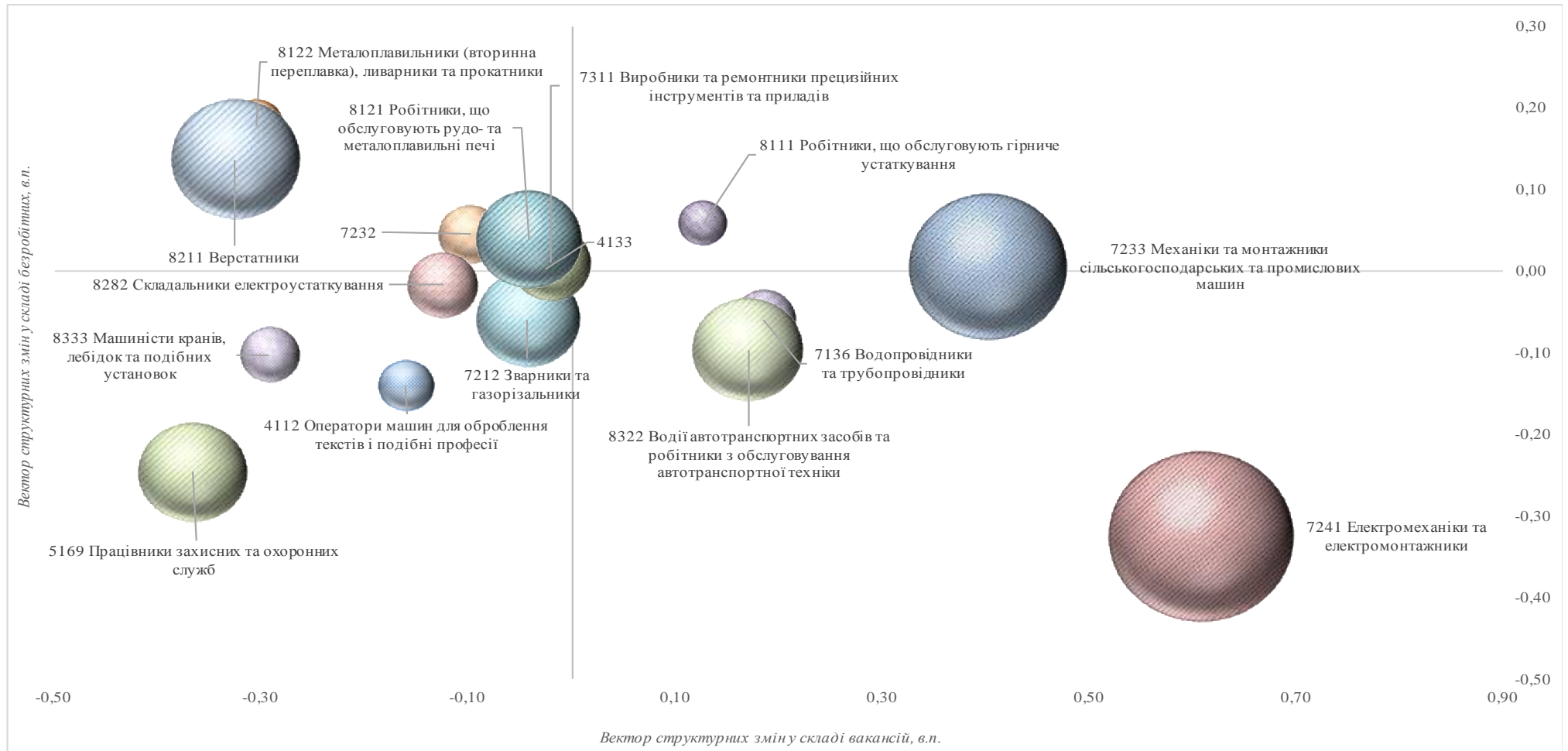
Рис. 4. Кадрове забезпечення регіональної економіки, професійний розріз

Примітки: **Навантаження на ринок праці** – відношення кількості зареєстрованих безробітних до кількості вакансій, заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості, іншими словами відношення пропозиції праці до попиту на неї. **Темп зростання (зниження) попиту на працю** – темп зростання/зниження кількості вакансій, про які повідомили роботодавці (підприємства, установи, організації та фізичні особи-підприємці) державну службу зайнятості.

У **квadrантах I та IV** зосереджено професії, за якими пропозиція праці перевищує попит на неї (коефіцієнт навантаження на ринок праці > 1). Відповідно професії з дефіцитом кадрів розміщуються у **квadrантах II та III** (коефіцієнт навантаження на ринок праці < 1). В той же час, у **квadrантах I та II** локалізовано професії зі зростанням попиту на них, а у **квadrантах III та IV** – зі зниженням.

Розмір бульбашки визначає частка вакансій, заявлених роботодавцями до державної служби зайнятості у професійній структурі попиту на працю. На рисунку представлено **професії**, питома вага яких у структурі попиту на працю не менше 1%.

Це професійне ядро було сформовано нами для всіх видів діяльності, які здійснюють свою діяльність в регіоні. Оскільки нами доведено, що до галузей спеціалізації нами віднесено три галузі: машинобудування, металургія та постачання електроенергії, пару та газу, то нами було здійснено коригувальні розрахунки професійного ядра саме для цих галузей спеціалізації. Саме це дозволило нам визначити професійне ядро для базових галузей регіональної економіки.

Рис. 13. Характеристика “ядра” робітничих професій у базових галузях регіональної економіки

Примітки: 4133 – Службовці з транспортних операцій; 7232 – Механіки та монтажники авіаційних машин.

Параметр, що визначає **розмір бульбашки** – частка зайнятих працівників за професійними групами у базових галузях регіональної економіки (металургія, машинобудування, енергетика). На рисунку представлено професійні заняття, питома вага яких у досліджуваній структурі зайнятості не менше 1%.

Відпо відно до отриманої нами матриці, яка являє собою сукупність чотирьохі квадрантів, можна зазначити, що регіональна економіка потребує від ринку освітніх послуг підготовки робітничих кадрів саме за такими професіями, обсяг підготовки за якими за останній доступний звітний навчальний рік наведено нижче:

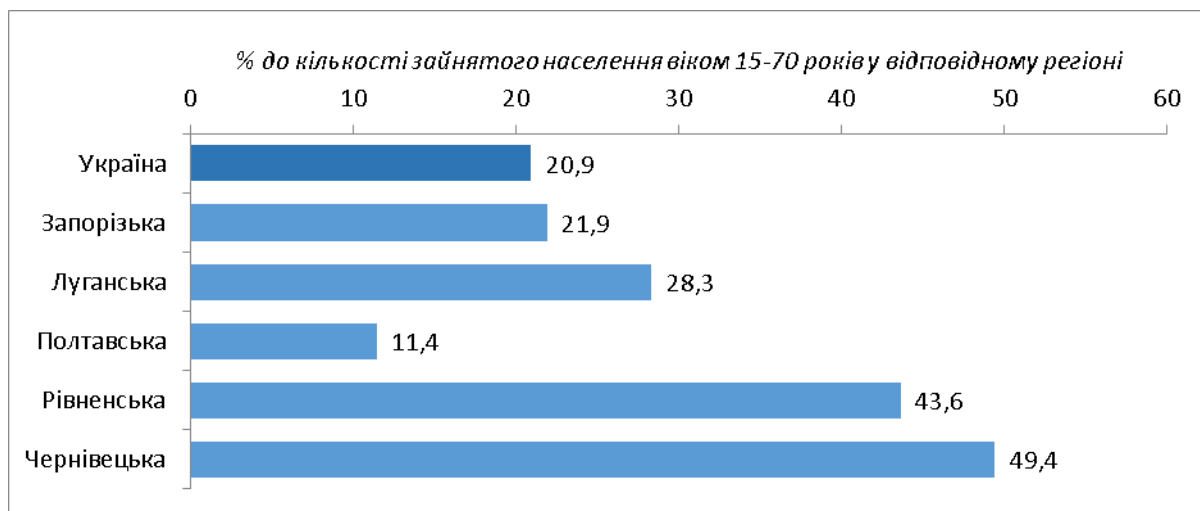
Обсяг підготовки робітничих кадрів, які потрапили до професійного ядра базових галузей регіональної економіки

Професійні назви робіт	код	Частка підготовки в загальній чисельності випускників системи ПТО
Слюсар-сантехнік	7136	0,55
Електрогазозварник	7212	13,14
Слюсар аварійно-відбудовних робіт, Слюсар-ремонтник, Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування, Слюсар з механоскладальних робіт	7233	16,22
Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування, Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування	7241	11,94
Оператор верстатів з програмним керуванням	8211	2,28
Машиніст крана (кранівник)	8333	1,35

Як видно з таблиці, найбільша частки підготовки а саме 16,22% здійснюється за професією 7233, а найменший обсяг готується за професією 7136 – 0,6% усіх випускників. В регіоні існує суттєвий потенціал підготовки за професіями 8211 – оператор верстатів з програмним керуванням, машиніст крану – 8333 та слюсар-сантехнік – 7136, оскільки саме їх потребує регіональний ринок праці.

Зворотньою стороною зайнятості є неформальна зайнятість, яка поглинає суттєву частку підготовлених системою ПТО кваліфікованих робітників, більшість яких знаходить місцем прикладання праці у

неформальному сегменті саме у сфері послуг, сільському господарстві, на будівництві.

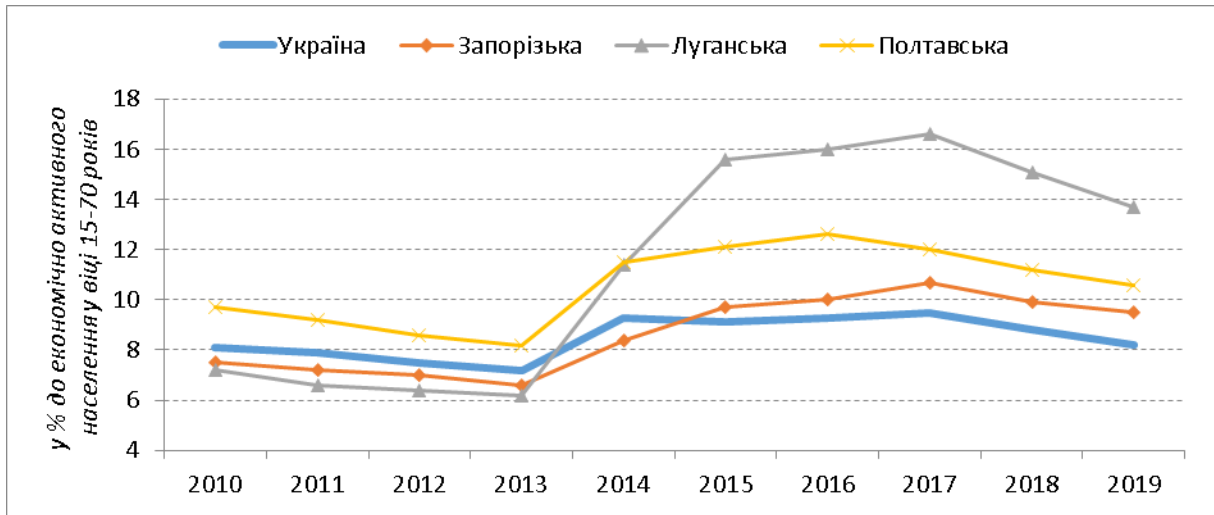

Рис. 11. Неформально зайняте населення у 2019 році в окремих регіонах України

Джерело: розрахунки на основі даних Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

Дзеркальним відображенням тенденцій зайнятості є динаміка безробіття. Кількість зареєстрованих безробітних громадян на 01.01.2020 року складає 18,2 тис осіб (для порівняння: 01.01.2019 кількість зареєстрованих безробітних становила 20,6 тис. осіб, на 01.01.2018 - 21,8 тис. осіб), із них 58,5 % – жінки, 28,9 % – молодь у віці до 35 років.

За видами економічної діяльності серед зареєстрованих безробітних кожний шостий раніше був зайнятий у сільському, лісовому та рибному господарстві, торгівлі та ремонті; 14,1% – у переробній промисловості; 13,1% – у державному управлінні, обороні, обов’язковому соціальному страхуванні.

Рис. 12. Динаміка рівня безробіття за 2010–2019 рр. (за методологією МОП)

Джерело: дані Державної служби статистики України www.ukrstat.gov.ua

За професійними групами серед зареєстрованих безробітних переважають працівники сфери торгівлі та послуг, представники найпростіших професій, законодавці, вищі державні службовці, керівники, найменша кількість - робітників з обслуговування, експлуатації устаткування та машин. У загальній кількості зареєстрованих безробітних чоловіки становили – 6,8 тис осіб (або 40,0%), жінки – 10,2 тис осіб (або 60,0%).

За віковими групами: 30,6% зареєстрованих безробітних були у віці до 35 років, 28,2% - у віці від 35 до 45 років, 41,2% - у віці понад 45 років. 71,8% безробітних у віці до 35 років до реєстрації у службі зайнятості мали професійний досвід. Із них 21,0% раніше працювали в оптовій та роздрібній торгівлі, займалися ремонтом автотранспортних засобів та мотоциклів, 16,6% – у сфері державного управління й оборони, 14,3% – у сільському, лісовому та рибному господарстві, 12,8% – у переробній промисловості⁵.

За даними центру зайнятості у Запорізькій області серед переліку затребуваних професій: слюсарі, електрогазозварники, електромонтери, робітники з комплексного обслуговування та ремонту будинків, швачки, пекарі, малярі, бетонярі, теслярі, слюсарі з експлуатації та ремонту газового

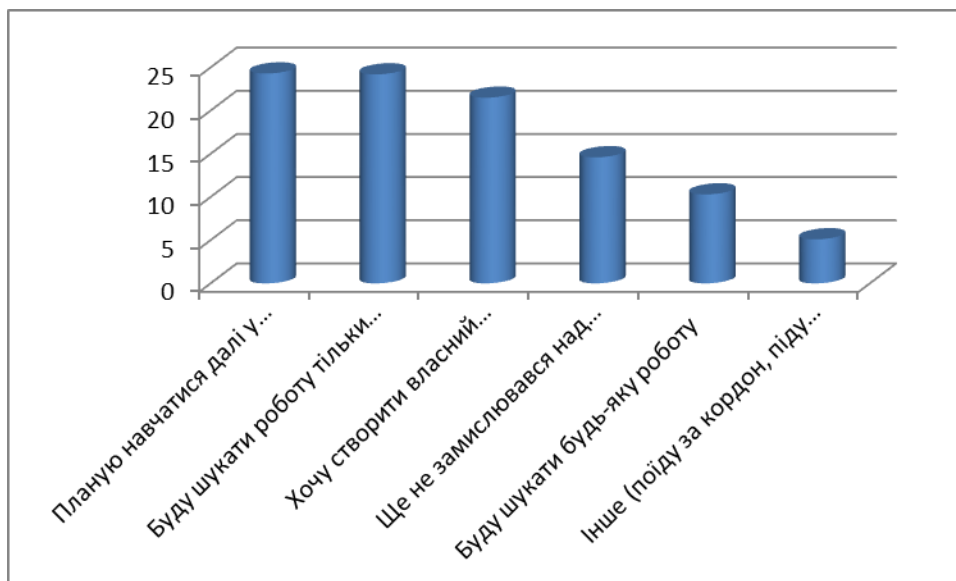
⁵ Дані Головного управління статистики у Запорізькій області <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/index.php/statystychna-informatsiia>

устаткування, продавці, кухари, охоронники, молодші медичні сестри, покоївки, офіціанти тощо.

Слід відзначити, що за більшістю професій із цього переліку ЗП(ПТ)О пропонують освітні послуги із навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації, але ця інформація не завжди потрапляє до тих, хто її потребує.

Важливим стимулом до здобуття кваліфікацій професійної освіти є розмір заробітної плати, який постійно зростає у виробничій сфері. Спираючись на інформацію центру зайнятості у Запорізькій області, найвищий розмір оплати праці пропонується за наступними вакансіями професій і посад: нагрівальник металу (прокатне виробництво) – 17,9 тис грн, майстер з ремонту устаткування (промисловість) – 17,1 тис грн, машиніст бульдозера (гірничі роботи) – 17,0 тис грн, плавильник феросплавів – 14,8 тис грн, електрослюсар-монтажник підземного гірничопрохідницького устаткування – 14,2 тис грн, підручний сталевара електропечі – 12,0 тис грн, електрослюсар (слюсар) з ремонту устаткування – 11,8 тис грн та інші⁶.

Не дивлячись на обсяги підготовки, ускладнює ситуацію той факт, що працювати за обраним фахом планує лише 24,2 %. В той час, як інші учні планують навчатися далі у вищих навчальних закладах, створювати власний бізнес тощо (рис. 8).

⁶ Дані державної служби зайнятості Запорізької області

**Рис. 8. Розподіл відповідей учнів ПТНЗ Запорізької області на запитання:
«Що плануєте робити після закінчення навчального закладу?», %**

Джерело: дані соціологічних досліджень відділу соціально-економічних проблем праці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».

Далі наводимо розподіл відповідей стосовно переваг у учнів у зміні професії.

Таблиця 6

Якщо не плануєте (не вирішили) працювати за професією, то вкажіть, яку нову професію хотіли б опанувати.

Код КП	Назва спеціальності	%	
		Серед усіх опитаних, N=907	Серед тих, хто не планує працювати за професією або ще не вирішив, N=428
1210	Керівники підприємств, установ та організацій (відкрити власний бізнес – прим.)	2,4	5,1
2132	Професіонали в галузі програмування	2,1	4,4
2452	Професіонали в галузі образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва	1,4	3,0
5141	Перукарі, гримери-пастижери та косметики	1,4	3,0
7212	Зварники та газорізальники	1,3	2,8
8322	Водії автотранспортних засобів та робітники з обслуговування автотранспортної техніки	1,1	2,3
2445	Професіонали в галузі психології	1,0	2,1
5162	Міліціонери	0,9	1,9
–	Військовий	0,8	1,6

2320	Викладачі середніх навчальних закладів	0,7	1,4
7241	Електромеханіки та електромонтажники	0,7	1,4
2421	Професіонали в галузі правознавства та прокурорського нагляду	0,6	1,2
2490	Професіонали, що не входять в інші класифікаційні угруповання	0,6	1,2
5122	Кухарі	0,6	1,2
5123	Офіціанти та буфетники	0,6	1,2
7231	Механіки та монтажники моторних транспортних засобів	0,6	1,2
2149	Професіонали в інших галузях інженерної справи	0,4	0,9
2441	Професіонали в галузі економіки	0,4	0,9
3121	Техніки-програмісти	0,4	0,9
3131	Фотографи та оператори устаткування для реєстрації зображення та звуку	0,4	0,9
5220	Продавці в магазинах	0,4	0,9
3475	Спортивні тренери, інструктори-методисти та професійні спортсмени	0,3	0,7
7412	Булочники, кондитери та майстри з приготування кондитерських виробів	0,3	0,7
2139	Професіонали в інших галузях обчислень (комп'ютеризації)	0,2	0,5
2141	Професіонали в галузі архітектури та планування міст	0,2	0,5
2211	Біологи, ботаніки, зоологи та професіонали споріднених професій	0,2	0,5
2225	Професіонали в галузі медико-профілактичної справи	0,2	0,5
2419	Професіонали у сфері державної служби, маркетингу, ефективності господарської діяльності, раціоналізації виробництва, інтелектуальної власності та інноваційної діяльності	0,2	0,5
2429	Інші професіонали в галузі правознавства	0,2	0,5
2444	Професіонали в галузі філології, лінгвістики та	0,2	0,5

	перекладів		
3115	Технічні фахівці - механіки	0,2	0,5
3212	Асистенти ветеринарів, молодші фахівці в агрономії, лісовому, водному господарствах та в природно-заповідній справі	0,2	0,5
3449	Інші державні інспектори	0,2	0,5
4212	Касири в банках та інкасатори	0,2	0,5
4221	Агенти з туризму	0,2	0,5
4222	Службовці з інформування (довідок)	0,2	0,5
7139	Укрупнені професії кваліфікованих робітників у будівництві	0,2	0,5
7422	Столяри	0,2	0,5
8211	Верстатники	0,2	0,5
1495	Менеджери (управителі) систем з інформаційної безпеки	0,1	0,2
2223	Професіонали в галузі ветеринарної медицини	0,1	0,2
2230	Професіонали в галузі сестринської справи та акушерства	0,1	0,2
2310	Викладачі університетів та вищих навчальних закладів	0,1	0,2
2332	Вихователі дошкільних закладів	0,1	0,2
2442	Професіонали в галузі археографії, археології, географії, кримінології, палеографії та соціології	0,1	0,2
2454	Професіонали в галузі хореографії	0,1	0,2
2455	Професіонали в галузі кіно, театру та естради	0,1	0,2
3113	Технічні фахівці - електрики	0,1	0,2
3117	Технічні фахівці в галузі видобувної промисловості та металургії	0,1	0,2
3221	Медичні асистенти	0,1	0,2
3411	Дилери (біржові торговці за свій рахунок) та брокери (посередники) із заставних та фінансових операцій	0,1	0,2

3422	Агенти з клірингу (обмінних товарних операцій) та експедиції	0,1	0,2
3433	Бухгалтери та касири-експерти	0,1	0,2
3472	Радіо-, теле- та інші ведучі	0,1	0,2
3473	Музиканти, співаки, танцюристи, які працюють на вулиці та в нічних клубах	0,1	0,2
4112	Оператори машин для оброблення текстів і подібні професії	0,1	0,2
4122	Статистики-обліковці та конторські службовці, що займаються фінансовими операціями	0,1	0,2
5133	Працівники, що надають індивідуальні послуги на дому, в організаціях соціального обслуговування	0,1	0,2
5161	Пожежні	0,1	0,2
5169	Працівники захисних та охоронних служб	0,1	0,2
7113	Колії, різальники каменю та каменотеси	0,1	0,2
7124	Теслярі та столяри	0,1	0,2
7129	Будівельники, ремонтники споруд та верхолази	0,1	0,2
7141	Малярі	0,1	0,2
7232	Механіки та монтажники авіаційних машин	0,1	0,2
7239	Укрупнені професії механіків, слюсарів та монтажників механічного устаткування	0,1	0,2
7313	Ювеліри та робітники, що працюють з дорогоцінними металами	0,1	0,2
7411	М'ясники та постачальники риби	0,1	0,2
8122	Металоплавильники (вторинна переплавка), ливарники та прокатники	0,1	0,2
8311	Машиністи локомотивів та спеціальних машин на залізниці, помічники машиністів та кочегари паровозів	0,1	0,2
8333	Машиністи кранів, лебідок та подібних установок	0,1	0,2
8340	Суднова палубна команда та подібні їм робітники	0,1	0,2

9322	Найпростіші професії в промисловості (інші, крім складальних, ручні роботи)	0,1	0,2
–	Немає відповіді	22,6	47,9
–	<i>Планують працювати за здобутою спеціальністю</i>	52,8	

Джерело: дані соціологічних досліджень відділу соціально-економічних проблем праці ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України».

Корисним у системі збалансування попиту та пропозиції робочої сили в межах діяльності Державної служби зайнятості України було б врахуванням «еластичності професій», тобто можливості людини з певною професією працювати за іншою при мінімальних витратах на додаткове навчання. Наприклад, особи, які мають кваліфікацію зварника, після короткого курсу підготовки можуть працювати штампувальниками. Для прикладу наведемо матрицю професійної гнучкості, що формується в Німеччині (див. табл. 7).

Таблиця 7

Матриця професійної гнучкості для основних сфер професійної діяльності в Німеччині

	Частка випускників закладами професійної освіти, зайнятих у сферах професійної діяльності, %				
	Видобуток сировини	Переробка, обробка і ремонт	Управління і обслуговування станків та обладнання	Торгівля та збут	Логістика, транспорт, безпека
Видобуток сировини	49,5	8,6	3,0	6,3	12,8
Переробка, обробка і ремонт	1,9	46,3	7,8	6,2	15,6
Управління і обслуговування станків та обладнання	1,3	14,0	44,3	5,2	11,9
Торгівля та збут	0,8	2,9	1,2	50,4	6,2

Логістика, транспорт, безпека	1,1	6,1	2,0	4,3	65,3
-------------------------------	-----	-----	-----	-----	------

Джерело: ⁷.

Наприклад, відповідно до матриці професійної гнучкості для основних сфер професійної діяльності Німеччини, 49,5 % працівників із професійною підготовкою для сфери «видобуток сировини» працюють саме в цій сфері. В той час, як 12,8 % працюють у сфері «логістика, транспорт та безпека». Відповідно, лише 46,3 %, підготовлених працювати у сфері «переробка, обробка і ремонт», працюють у цій сфері, а 15,6 % зайняті у сфері «логістика, транспорт та безпека». Щодо сфери діяльності «управління та обслуговування станків та обладнання», то зайнятість відповідно до фаху характерна для 44,3, а 14,0 працюють у сфері «переробка, обробка і ремонт». За професійною діяльністю «торгівля та збут» простежується менша гнучкість зі значною часткою зайнятих за фахом – 50,4 %. Найбільша частка працівників, зайнятих у тій же професійній діяльності, за якою отримано освіту, характерне для сфери «логістика, транспорт та безпека» - 65,3 %.

Практики такого аналізу ефективно застосовуються в Німеччині, Австралії та інших розвинених країнах світу. Адаптація даного підходу щодо побудови матриці професійної гнучкості є одним із актуальних напрямів зменшення дисбалансів між попитом та пропозицією в незначний термін часу з мінімальними витратами, пов'язаними з додатковим навчанням.

⁷Гаськов А. Методология планирования предложения услуг ПОна основе спроса URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/---ifp_skills/documents/genericdocument/wcms_635739.pdf - 33 с. - С. 10-11.(дата звернення 19.01.2020).

Висновки та рекомендації.

Структуру попиту та пропозиції робочої сили за професійним складом та сферами економічної діяльності можна віднести до критеріїв, які характеризують національну економіку та її тренди, її розвиток чи стагнацію, спрямованість на сталий розвиток або спрямування на дешеву робочу силу. Неоднозначні тенденції національного ринку праці потребують моніторингу структурних змін для розуміння особливостей його функціонування, визначення дисбалансів для вдосконалення політики зайнятості населення.

Серед базових галузей, на які має орієнтуватися система ПТО в регіоні є машинобудування, металургія та постачання електроенергії

Аналіз статистичних даних доводить, що попит на робочу силу в Запорізькій області за деякими професіями зростає. Особливо підвищився попит у наступних професійних групах: кваліфіковані робітники з інструментом; робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин; працівники сфери торгівлі та послуг.

Щодо зміни пропозиції робочої групи, то слід зазначити, що відбулося скорочення за всіма професійними групами. Станом на 2018 р. найбільшу пропозицію становили робітники з обслуговування, експлуатації та контролювання за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин; працівники сфери торгівлі та послуг; законодавці, вищі державні службовці, керівники, менеджери (управителі).

Одночасно характерним є збільшення попиту на працівників такої професійної групи як найпростіші професії. Це доводить ознаки стагнації регіонального ринку праці, коли рівень безробіття може зменшуватися на фоні зменшення трудового потенціалу, але структура зайнятості не відповідає

інноваційному економічному розвитку. Висока частка в пропозиції сформована законодавцями, вищими державними службовцями, керівниками, менеджерами (управителями) при зменшенні їх частки в структурі попиту.

Серед професій, яких потребує ринок праці, системі ПТО в Запорізькій області слід звернути увагу на наступні та переглянути обсяги регіонального зщамовлення на планові періоди. А саме: слюсар –сантехнік — 7136; Електрогазозварник — 7212, Слюсар аварійно-відбудовних робіт, Слюсар-ремонтник Слюсар з ремонту сільськогосподарських машин та устаткування Слюсар з механоскладальних робіт — 7233, Електрослюсар (слюсар) черговий та з ремонту устаткування Слюсар-електрик з ремонту електроустаткування Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування— 7241, Оператор верстатів з програмним керуванням — 8211, Машиніст крана (кранівник) — 8333.

Розширення підготовки дозволить покращити забезпечення регіональної економіки конкурентоспроможними кадрами.

Як показує аналіз стратегічних документів регіону, серед смарт-спеціалізацій регіональною регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року визначено: виробництво електрообладнання, виробництво ендопротезів, виробництво машин і устаткування сільського і лісового господарства, виробництво двигунів та запасних частин до гвинтокрилів. Саме ці напрями мають стати ключовими у сфері професійної освіти для розроблення нових професійних та освітніх стандартів, надання нового спектру освітніх послуг для навчання, підготовки і перепідготовки кваліфікованих кадрів.

Необхідно розширити перелік освітніх послуг, що пропонуються системою ПТО, в першу чергу для дорослого і незайнятого населення, зокрема у сфері ІТ-технологій, та більш активного упровадження програм із розвитку підприємництва.

Важливо визначити підходи для формування обсягів та напрямів регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів, розробити та затвердити Стратегію розвитку професійної освіти регіону, забезпечити її реалізацію.

Існує потреба створення можливостей щодо навчання впродовж життя та його популяризація, здійснення перепідготовки незайнятого населення, започаткування процесів визнання результатів неформальної та інформальної освіти, розширення пропозицій освітніх послуг для ветеранів АТО/ООС та внутрішньо переміщених осіб.

Важливим завданням для ЗПО є активізація співпраці із центрами зайнятості та роботодавцями задля залучення їх можливостей до профорієнтаційної роботи, популяризації необхідних на ринку праці робітничих професій, формування нового іміджу кваліфікацій професійної освіти.

Для формування регіонального замовлення, визначення переліку професій, що користуються попитом на ринку праці, необхідно започаткувати нові підходи для організації реальної співпраці з обласним центром зайнятості, профільними асоціаціями та об'єднаннями роботодавців, які аналізують і узагальнюють інформацію про стан та потреби забезпечення кваліфікованими кадрами потреб економіки регіону в тому числі і за перспективними професіями/спеціальностями.